

PRESSKIT

Posledný Hebrej

z Hlohovca

SYNOPSIS

Posledný Hebrej z Hlohovca je film o pamäti, identite a dôsledkoch strachu, ktorý dokázal umlčať stovky ľudí ešte dávno po skončení vojny.

Jozef Neumann, filmový „posledný Hebrej z Hlohovca“, pochádzal z ortodoxnej židovskej rodiny. Narodil sa po vojne v roku 1946 a bol posledným členom židovskej komunity, ktorý absolvoval bar micvu v hlohoveckej synagóge pred jej demoláciou v roku 1960. Jeho rozprávanie rámčuje príbeh židovskej komunity, ktorá bola kedysi prirodzeným srdcom Hlohovca, no po vojne sa z mesta vytrácala a teraz pomaly mizne z mapy aj z pamäti mesta — pod tlakom vojny, totality a strachu, ktorý dokázal prežiť celé generácie. Na pozadí osobných príbehov ľudí, ako sú významný sochár *Jaroslav Róna*, lekárka *Mira Klein*, profesor *Juraj Stern* či herečka a režisérka *Dalia Shimko* film ukazuje, že nielen Hlohovčania, ale celé Slovensko neprišli iba o svojich židovských susedov, ale o zásadný zdroj kultúrnej, ľudskej a intelektuálnej sily.

TRAILER

TECHNICKÉ ÚDAJE

Originálny názov

Posledný Hebrej z Hlohovca

Distribučná premiéra

2. 4. 2026

Žáner

dokument

Rok výroby

2026

Čas

77 min.

Krajina

Slovensko

Formát

DCP, mp4

Prístupnosť

Jazyk

slovenský, anglický
so slovenskými titulkami

Réžia

Arnold Kojnok

Námet

Dana Sobotovičová
Arnold Kojnok

Scenár

Arnold Kojnok
Pavol Palárik
Juraj Valica

Dramaturgia

Ingrid Mayerová

Hlavná kamera

Juraj Mravec

Strih

Pavol Palárik
Juraj Valica

Zvuk

Martin Kučmín

Hudba

Michal Pelant

Účinkujú

Jozef Neumann
Klára Neumannová
Ružena Beery Rónová
Jaroslav Róna
Dalia Shimko
Mira Klein
Juraj Stern
Jozef Urminský
Peter Salner
Eva Simhoni
Tomáš Stern
Matej Beránek
Arnold Kojnok

Vedúca výrobného štábu

Katarína Turzová

Odborná spolupráca

Jozef Urminský
Peter Salner
Matej Beránek

Produkcia

D-RELAX s.r.o

Koprodukcia

Slovenský filmový ústav a STVR

Distribúcia

Filmtopia / www.filmtopia.sk

PR a médiá

jana.gombik@gmail.com

METODICKÉ MATERIÁLY PRE ŠKOLY

Film vznikol s finančnou podporou:

Audiovizuálneho fondu
Mesta Hlohovec
Trnavského samosprávneho kraja

Arnold KOJNOK

Arnold Kojnok (1973, Rimavská Sobota) je slovenský režisér a producent. Vo svojej tvorbe sa venuje sociálnym a historickým témam v širšom spoločenskom kontexte. Vyštudoval *Fakultu výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici – Katedra Intermédií a digitálnych médií* a následne *Katedru dokumentárnej tvorby na VŠMU v Bratislave*. Je autorom niekoľkých filmov o známych postavách slovenskej kultúrnej scény, ako je *Muzikológ* (2008) o Milanovi Adamčiakovi, *Fair-play* (2012) o tvorbe Júliusa Kollera či *Lyrík* (2014), ktorý reflektuje život historika Jána Mlynárika.

Arnold KOJNOK

režisér

Čím Vás zaujal príbeh hlohoveckých Židov? Čo Vás presvedčilo, aby ste sa rozhodli pustiť do tohto námetu ako režisér?

Je to príbeh úplného zmiznutia židovskej komunity z mesta Hlohovec... V súčasnosti tam už nezostal NIKTO, kto sa hlási k príslušnosti k židovskej národnosti, alebo k vierovyznaniu. Presvedčil ma práve tento fakt a potreba reflektovať jav, ktorý je identický takmer vo všetkých okresných mestách a mestečkách na území Slovenskej republiky.

Je niečo, čo Vás na príbehoch hlohoveckej židovskej komunity prekvapilo?

Nové pre mňa boli okolnosti a dôvody tohto úplného exodu. Hlavne poznanie, že na odchode Židov sa rovnakým spôsobom podieľala diktatúra proletariátu v povojnovom Československu – nielen diktatúra klérofašistického režimu počas existencie vojnovnej Slovenskej republiky. Ako to výstižne pomenoval Tomáš Stern: „Fašizmus sa postaral o fyzickú likvidáciu a komunisti likvidovali pamäť na existenciu židovskej komunity.“ Dodávam, že so všetkými paradoxmi s tým súvisiacimi...

Prekvapil ma fakt, že presne na mieste, kde stála synagóga, sa v súčasnosti nachádza bizarný kruhový objazd. Kruhový objazd je súčasťou

výstavby nového mosta, ktorý chceli postaviť s podobným zámerom už v období vojnovnej Slovenskej republiky. Bol však postavený až komunistami, presne podľa územného plánu, ktorý náhodne objavili v hlohoveckom archíve.

Najsilnejším momentom bola otvorenosť počas rozhovorov s protagonistami. Úprimnosť, s akou pristúpili k reflexii naozaj intímnych momentov týkajúcich sa ich osobných skúseností, dokonca aj v otázkach viery v Boha. Bolo ich viac, no nepatrí sa ich na tomto mieste konkretizovať.

Pre mňa osobne boli vzácne a dôležité dlhé debaty s hlavným protagonistom Jozefom Neumannom – samozrejme, nielen vzhľadom na témy filmu a samotnú realizáciu. Šokujúcim zostáva osud umučeného chlapca Waltera Jungleiba.

Čím je táto téma aktuálna dnes? Aký význam má príbeh posledného Hebreja v Hlohovci pre súčasnú spoločnosť?

Aktuálnosť témy som si uvedomil, keď mi kamarát – tiež z okresného mesta – pri debata a po ozrejmění toho, „čo momentálne robím“, povedal: „Nech odíde zo Slovenska aj zvyšok. To by bolo najlepšie.“

Pre dnešnú spoločnosť je dôležité pripomínať fakt, resp. myšlienku, že v stredoeurópskom priestore – na území Slovenska – nikdy nežili len „starí Slováci“.

Myslím si taktiež, že utrpenie prenasledovaných a následne umučených menšín, spojené s ich fyzickou likvidáciou, súčasníci často vnímajú ako akýsi vojnový folklór. Samozrejme, utrpenie obetí si nevieme predstaviť. Máme však vždy možnosť kritického, t. j. pravdivého pohľadu na tento problém – vedieť o tom, čo sa stalo spoluobčanom našich predkov. A to aj v kontexte cyklicky sa opakujúcich módov v súčasnom sociálno-spoločenskom priestore.

Dana SOBOTOVIČOVÁ

producentka

Pochádzate z Hlohovca, ste nielen producentkou filmu, ale aj spoluautorkou jeho námetu. Ako vznikla myšlienka spracovať práve túto tému? Kedy a prečo vás začala zaujímať židovská kultúra a príbehy hlohoveckých Židov?

Úplne prvotným impulzom bola kandidatúra mesta Hlohovec na titul Európske hlavné mesto kultúry v roku 2020 a s ňou spojená výzva vedenia mesta na občianske projekty, ktoré by sa mali realizovať v prípade úspechu. Tak vznikol nápad vytvoriť v rámci týchto aktivít krátky dokumentárny portrét niekoho zo židovskej komunity nášho mesta.

Už dávnejšie som sa zaujímala o históriu Hlohovca – o to, aký význam mali Židia pre jeho rozvoj, a tiež prečo sa z mesta úplne stratili, keď pred vojnou tvorili takmer 10% miestneho obyvateľstva. Téma ma oslovila nielen ako historický fakt, ale aj ako ľudský príbeh o kultúre, spolunažívaní, stratách a pamäti na ľudí, ktorí počas desaťročí upadli do zabudnutia.

Počas piatich rokov nakrúcania sa z jedného plánovaného portrétu postupne nabaľovali ďalšie a ďalšie osudy, až vznikol celovečerný dokument s dĺžkou 77 minút.

Ako vnímajú Hlohovčania stratu židovskej komunity?

Nemyslím si, že by sa touto témou – až na pár výnimiek – Hlohovčania nejako aktívne alebo špeciálne zaoberali. Definitívne sa však v posledných rokoch povedomie o bývalej židovskej komunite v Hlohovci zásadne zvýšilo, hlavne vďaka aktivitám riaditeľa Vlastivedného múzea v Hlohovci, pána Jozefa Urminského, ktorý vystupuje aj v našom filme. Školy v meste tiež zaradili túto tému do svojich osnov v rámci regionálnej výchovy a dejepisu.

Téma sa v meste pripomenula aj vďaka nášmu filmu – jedna z našich postáv počas nakrúcania nechala pred svojim rodným domom na námestí osadiť vôbec prvé „Stolpersteine“ v Hlohovci, a pred Vianocami 2022 sme spolu s MKC v rámci nakrúcania zorganizovali trojdňový spomienkový mapping na mieste zbúranej židovskej synagógy, na ktorý sa prišlo pozrieť množstvo Hlohovčanov. Verím, že aj náš dokument prispeje k oživeniu spomienok na túto komunitu, ktorá bola pred 100 rokmi neoddeliteľnou súčasťou mesta.

Čo by ste chceli, aby si diváctvo z filmu odnieslo?

Hoci je to film o minulosti, jeho téma je vysoko aktuálna, pretože sa dotýka pamäti, identity, tolerancie a porozumenia vlastnej histórie. Film ukazuje, ako sa dnešná spoločnosť pozerá na svoje dejiny, svoje korene a susedské vzťahy – to, čo sa stalo v Hlohovci, sa odohralo vo väčšine stredoeurópskych miest, kde podobné židovské komunity žili. Chceme, aby si diváci uvedomili, že história ich mesta je komplexná a bohatá, že za ňou stoja reálni ľudia s príbehmi, ktoré stoja za pozornosťou, a nezáleží na ich národnosti či vierovyznaní.

Väčšina národov pozná svoju históriu, čerpá z nej a stavia na nej. Niekedy mám pocit, že my Slováci poznáme len Svätopluka, Jánošíka, Štúra a Štefánika. Tým, že sme v srdci Európy, sa tu historicky „mleli“ rôzne národy – Kelti, Turci, Maďari, Nemci, Poliaci, Židia, Česi, Rómovia – všetci tu zanechali svoju stopu, nielen kultúrnu a historickú; málokto z nás sú „čistokrvní“ Slováci.

Ambíciou dokumentu je obrátiť pozornosť divákov na vlastnú históriu, aby vedeli, kto sú a odkiaľ pochádzajú, a tiež poukázať na fakt, že historicky boli slovenské mestá vždy multi-etnické a multi-kultúrne. Očakávam, že divák si z filmu odnesie pocit, že minulosť nie je niečo mŕtve, ale že má priame väzby na súčasnosť – cez vzťahy, pamäť, pochopenie odlišnosti a spolunažívania.

Jozef NEUMANN

Jozef Neumann, filmový „posledný Hebrej z Hlohovca“, pochádzal z ortodoxnej židovskej rodiny. Narodil sa po vojne v roku 1946 a bol posledným členom židovskej komunity, ktorý absolvoval bar micvu – židovský náboženský obrad vstupu chlapca do náboženskej dospelosti – v hlohovskej synagóge pred jej demoláciou v roku 1960.

Jeho osobné spomienky a výpoveď o živote s bremenom židovského pôvodu a pretrvávajúcej neistote aj po roku 1945 tvoria jeden z emocionálnych pilierov filmu. Napriek životným skúsenostiam si zachoval optimistický pohľad na svet a bol známy svojím inteligentným, sarkastickým humorom. Počas nakrúcania filmu zomrel; jeho svedectvo tak zostáva trvalou výpoveďou o zaniknutej komunite.

Klára NEUMANNOVÁ

Klára Neumannová, matka Jozefa Neumanna, pochádzala z ortodoxnej židovskej rodiny a bola priamou svedkyňou rozpadu komunity, ktorá formovala jej detstvo aj dospelosť. Počas druhej svetovej vojny prežila prenasledovanie a po návrate čelila realite mesta, v ktorom už nič nebolo ako predtým.

Po Nežnej revolúcii patrila medzi preživších, ktorých svedectvá boli zaznamenané nadáciou Stevena Spielberga Shoah Foundation. Zábery z jej výpovede sa objavujú aj vo filme, takmer tridsať rokov po jej smrti, a autenticky dokumentujú život Židov počas vojny i v povojnovom období. Jej výpoveď je obrazom ženy, ktorá sa napriek diskriminácii a postaveniu občana druhej kategórie snažila zachovať vieru, identitu a dôstojnosť.

Ruženka Beery RÓNOVÁ

Ruženka Beery Rónová pochádzala z Hlohovca a druhú svetovú vojnu prežila len vďaka tomu, že ju rodičia ukryli v kláštore v Banskej Bystrici, kde bola aj pokrstená. Po vojne patrila k tým, ktorí už v rodnom meste nedokázali žiť ďalej.

Rodina sa najskôr presťahovala do Nových Zámkov a po roku 1968 emigrovala spolu s jej dcérou do Izraela, kde si vybudovala nový život. Jej príbeh odhaľuje, prečo sa mnohí preživší rozhodli odísť – nie z túžby, ale z nevyhnutnosti.

Jaroslav RÓNA

Jaroslav Róna je medzinárodne uznávaný sochár a výtvarník žijúci v Prahe. Je autorom ikonickej sochy Franza Kafku v Prahe či Mýtickej lode na nábreží Dunaja v Bratislave.

Jeho otec Bedřich Róna pochádzal z Hlohovca, kde pred vojnou žila silná židovská komunita. Prostredníctvom osobných spomienok a rodinných príbehov Jaroslav Róna postupne odhaľuje históriu svojej rodiny v kontexte veľkých dejinných udalostí. Jeho výpoveď prepája individuálnu pamäť s kultúrnou stratou mesta a poukazuje na to, ako osud jednej rodiny odráža stratu umeleckého a tvorivého potenciálu celej spoločnosti.

Dalia SHIMKO

Dalia Shimko je známa izraelská herečka a režisérka. V roku 1968 emigrovala ako malé dieťa z Československa spolu so svojou matkou Ruženkou Beery Rónovou. Už v mladom veku sa preslávila filmom *Noa Bat 17*, v ktorom stvárnila predstaviteľku izraelskej mládeže a stala sa hlasom celej generácie.

Napriek skorému odchodu z krajiny pôvodu hovorí po slovensky a prostredníctvom svojho bratranca Jaroslava Rónu zostáva v kontakte s českou a slovenskou umeleckou scénou. Na jar 2025 uviedlo bratislavské divadlo Astorka jej divadelnú hru *Ženy veľkých mužov*. Jej život a kariéra sú ďalším dôkazom straty umeleckého potenciálu spôsobenej rasovou perzekúciou Židov.

Juraj STERN

Dr. h. c. prof. Ing. Juraj Stern, PhD., pochádza z rodiny, ktorú počas druhej svetovej vojny v Hlohovci zachránil miestny obyvateľ Michal Zelenay. Jeho príbeh je silným svedectvom občianskej odvahy jednotlivca, ktorý dokázal vzdorovať násiliu a riskovať vlastný život i život svojej rodiny.

Vo filme reprezentuje pamäť rodiny, ktorá prežila vďaka solidarite a osobnému riziku. Juraj Stern celý život pôsobil ako vysokoškolský pedagóg, bol rektorom Ekonomickej univerzity v Bratislave a v súčasnosti je rektorom Paneurópskej vysokej školy.

Mira KLEIN

Mira Klein sa narodila počas druhej svetovej vojny v pracovnom tábore v Seredi. Po vojne vyrastala v Hlohovci spolu so svojou matkou a starou mamou, ktoré patrili k posledným členkám miestnej židovskej komunity.

Po Nežnej revolúcii a po smrti svojej matky sa presťahovala do Izraela. V novej vlasti sa naučila jazyk, opätovne absolvovala lekárske skúšky a pokračovala v práci lekárky až do svojej smrti v roku 2024. Jej životný príbeh odráža kontinuitu straty, vytrvalosti a snahy znovu vybudovať dôstojný život napriek ťažkej minulosti.

